

OPINIA PRAWNA

w sprawie uznania zawodu diagnosty laboratoryjnego za zawód zaufania publicznego

1. Przedmiot niniejszej opinii.

Celem oraz przedmiotem niniejszej opinii jest uargumentowanie na gruncie prawnym tezy polegającej na uznaniu zawodu diagnosty laboratoryjnego za zawód zaufania publicznego. Wobec powyższego, trafnym wydaje się wpięrow zaprezentowanie poglądów zarówno Trybunału Konstytucyjnego, jak i doktryny prawa dotyczących cech, których wystąpienie jest konieczne dla uznania danego zawodu za zawód zaufania publicznego (pkt 2 niniejszej opinii), zaś w dalszej kolejności – wskazanie na istnienia powyższych cech w stosunku do diagnostów laboratoryjnych (pkt 3).

2. Zawód zaufania publicznego.

Art. 17 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, iż „w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należywym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”. Ustrojodawca w powyżej przytoczonej treści art. 17 ust. 1 Konstytucji RP użył więc pojęcia „zawodu zaufania publicznego” bez jednoczesnego zdefiniowania go na poziomie konstytucyjnym. Dlatego też, celowym wydaje się odtworzenie znaczenia powyższego pojęcia z linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego oraz z poglądów przedstawicieli doktryny.

M. Szydło wskazuje, iż „intelektualną inspirację dla twórców Konstytucji RP wprowadzających do niej pojęcie »zawodu zaufania publicznego« stanowiło pojęcie wolnego zawodu”¹. Warto więc nadmienić, iż wolne zawody w ujęciu konstytucyjnym charakteryzują się pewnymi reprezentatywnymi cechami, zaś w literaturze zwraca się przede wszystkim uwagę na ich intelektualny charakter, swoistą niezależność istoty spełnianych świadczeń od wymagań klienta czy nawet ustawodawcy, a ponadto na

¹ M. Szydło, Komentarz do art. 17 Konstytucji RP, w: M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86, Warszawa 2016.

fakt, iż czynności wykonywane przez osoby wykonujące wolne zawody są wysoce skomplikowane².

Trybunał Konstytucyjny w swojej linii orzeczniczej nie skonstruował definicji „zawodu zaufania publicznego”, jednakże w uzasadnieniu wyrok z 26 listopada 2003 r., sygn. akt: SK 22/02 Trybunał zauważył, iż "zawód zaufania publicznego to zawód polegający na obsłudze osobistych potrzeb ludzkich, wiążący się z przygotowaniem informacji dotyczących życia osobistego i zorganizowany w sposób uzasadniający przekonanie społeczne o właściwym dla interesów jednostki wykorzystaniu tych informacji przez świadczących usługi”.

B. Banaszak podkreśla, że w ujęciu konstytucyjnym, „o zaliczeniu jakiegoś zawodu do kategorii zawodów zaufania publicznego decydują jego cechy oraz wola ustawodawcy wyrażone w drodze odrębnych ustaw regulujących jeden z rodzajów tego samorządu poprzez nadanie mu tych cech”³.

Przechodząc jednak do wyróżników zawodu zaufania publicznego w ujęciu konstytucyjnym, należy wymienić przede wszystkim⁴:

- konieczność dostępu i wykorzystywania do celów wykonywania zawodu zaufania publicznego informacji o charakterze osobistym, a dotyczących osób trzecich;
- czynności zawodowe osób wykonujących zawód zaufania publicznego dotyczą dóbr osób trzecich (np. zdrowia, dobrego imienia, wolności, spraw majątkowych);
- spełnienie wysokich warunków moralnych, tj. objęcie osób wykonujących zawód zaufania publicznego normami etyki zawodowej, często ujętymi w tzw. „kodeksach etyki zawodowej”;
- spełnienie wysokich kwalifikacji zawodowych, zdobycie wyższego wykształcenia, a często też konieczność dalszego kształcenia się w kierunku uzyskania wymaganej specjalizacji;
- czynności wykonywane przez osoby wykonujące zawód zaufania publicznego powinny zostać przeprowadzone w sposób uwzględniający profesjonalne przygotowanie, odpowiednie doświadczenie zawodowe, a ponadto – powinny zostać wykonane dyskretnie oraz z uwzględnieniem kultury osobistej;

² M. Szydło, Komentarz do art. 17 Konstytucji RP, w: M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86, Warszawa 2016.

³ B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Wydanie 2, C.H. Beck 2012.

⁴ za: M. Szydło, Komentarz do art. 17 Konstytucji RP, w: M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86, Warszawa 2016.

- objęcie osób wykonujących zawód zaufania publicznego tajemnicą zawodową;
- każdorazowe dochowywane „należytej staranności zawodowej”;
- organizacja danego zawodu zaufania publicznego w ramach struktur samorządu zawodowego.

Ponadto, w doktrynie podkreśla się, iż wyżej wymienione cechy muszą zostać spełnione kumulatywnie, by określony zawód został uznany (zarówno przez społeczeństwo, jak i ustawodawcę) za zawód zaufania publicznego. Oprócz zawodów, które zostały bezpośrednio uznane przez Trybunał Konstytucyjny za zawody zaufania publicznego, np. adwokat, radca prawny czy komornik, istnieją także zawody zaufania publicznego uznane *expressis verbis* w odpowiednich ustawach za zawód zaufania publicznego, np. powyższe zaobserwowane zostało w stosunku do rzeczników patentowych (art. 1 ust. 2 ustawy o rzecznikach patentowych z dnia 11 kwietnia 2001 r. w brzmieniu „zawód rzecznika patentowego jest zawodem zaufania publicznego”). Natomiast uznanie *implicite* następuje w przypadku tych zawodów, dla których ustawodawca przewidział utworzenia samorządu zawodowego⁵.

Warto także przytoczyć stwierdzenie M. Szydło, który to podsumował, iż „osobom wykonującym zawody zaufania publicznego jednostki korzystające z ich usług powierzają informacje mające charakter osobisty i dotyczące ich życia prywatnego, przy czym wspomniani usługobiorcy czynią to – jak się zakłada – w warunkach daleko idącego i pogłębionego zaufania. Owe informacje ujawniane (powierzone) przez usługobiorców osobom wykonującym zawody zaufania publicznego są zresztą uznawane przez ustawodawcę za tajemnicę zawodową, której nie wolno ujawniać osobom trzecim”⁶.

3. Zawód diagnosty laboratoryjnego jako zawód zaufania publicznego.

Opisane w poprzedniej części opinii przesłanki warunkujące uznanie, iż dany zawód stanowi zawód zaufania publicznego znajdują swoje odzwierciedlenie w cechach charakterystycznych dla zawodu diagnosty laboratoryjnego.

⁵ M. Szydło, *Komentarz do art. 17 Konstytucji RP*, w: M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016.

⁶ tak: M. Szydło, *Komentarz do art. 17 Konstytucji RP*, w: M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016.

Jako najważniejszy argument jawi się fakt, iż ustawodawca w ustawie o diagnostyce laboratoryjnej z dnia 27 lipca 2001 roku (Dz.U. z 2001 r., nr 100, poz. 1083; t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 2245, *dalej jako: u.d.l.*) oprócz uregulowania zasad i warunków wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej w medycznym laboratorium diagnostycznym czy zasad i warunków wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego, przewidział utworzenie samorządu diagnostów laboratoryjnych, i w konsekwencji opracowanie zasad jego organizacji i działania (art. 1 u.d.l.).

Ponadto, zgodnie z art. diagnosty laboratoryjni obowiązkowo zorganizowani są w samorządzie zawodowym (art. 5 ust. 1 u.d.l.), którego jednostką organizacyjną jest Krajową Izbę Diagnostów Laboratoryjnych z siedzibą w Warszawie (art. 5 ust. 3 u.d.l.). Można więc dostrzec tu korelacje uregulowań przewidujących utworzenie Krajowej Izby Diagnostów Laboratoryjnych z art. 17 Konstytucji RP, co więcej, organy Krajowej Izby Diagnostów Laboratoryjnych, takie jak Krajowa Rada Diagnostów Laboratoryjnych czy Sądy Dyscyplinarne, posiadają liczne ustawowe kompetencje pozwalające na sprawowanie pieczy nad wykonywaniem zawodu diagnosty laboratoryjnego. Przykładowo, dyspozycja art. 13 ust. 1 u.d.l. wskazuje na uprawnienie Krajowej Rady Diagnostów Laboratoryjnych do powołania wizytatorów, dzięki którym zostanie przeprowadzona kontrola i ocena wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej przez diagnostę laboratoryjnego.

Wymagania stawiane przez ustawodawcę w u.d.l. jednoznacznie wskazują, iż dostęp do zawodu diagnosty laboratoryjnego reglamentowany jest poprzez konieczność posiadania odpowiednio udokumentowanej wiedzy teoretycznej oraz praktycznej. Bliższa analiza prawna dyspozycji art. 7 u.d.l. pozwala stwierdzić, iż prawo do wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego mogą uzyskać jedynie osoby, które zdobyły przewidziane w ustawie kwalifikacje, tzn. wykształcenie na danym poziomie oraz doświadczenie zawodowe. Ponadto obowiązkiem diagnostów jest także systematyczne doskonalenie zawodowe, czego potwierdzeniem jest treść art. 30 u.d.l., zgodnie z którym diagnosta laboratoryjny ma prawo i obowiązek pogłębiania i aktualizowania wiedzy i umiejętności zawodowych, w tym w szczególności ma prawo do uzyskiwania tytułu specjalisty w dziedzinach mających zastosowanie w ochronie zdrowia. Warto także wspomnieć, iż ustawowe wymagania merytoryczne stawiane diagnostom laboratoryjnym, doprecyzowywane są w korporacyjnych uchwałach organów Krajowej Izby Diagnostów Laboratoryjnych. Wszystko to pozwala na przyjęcie domniemania, iż osoby, które wykonują czynności zawodowe diagnostyki

medycznej, są należycie przygotowane, zarówno pod względem teoretycznym, jak i praktycznym.

Zasady deontologii zawodowej diagnostów laboratoryjnych zostały sprecyzowane w Kodeksie Etyki Diagnosty Laboratoryjnego (Załącznik do Uchwały Nr 31/2014 Czwartego Krajowego Zjazdu Diagnostów Laboratoryjnych z dnia 6 grudnia 2014 r. w sprawie Kodeksu Etyki Diagnosty Laboratoryjnego). Zgodnie z § 1 Kodeksu Etyki Diagnosty Laboratoryjnego wskazuje, iż diagnosta laboratoryjny powinien wykonywać swoje obowiązki zawodowe w sposób zgodny z powszechnie przyjętymi normami etycznymi utrwalonymi w tradycji zawodów medycznych oraz zgodnie z zasadami sztuki zawodu. Podwyższony standard etyczny oraz wymóg kultury osobistej w stosunku do diagnostów laboratoryjnych eksponuje także § 4 wyżej wskazanego aktu samorządu zawodowego, na podstawie którego Diagnosta laboratoryjny zobowiązany jest do budowania etosu swojego zawodu, do jego promocji i rozwoju, a ponadto - powinien wykonywać swoje obowiązki zawodowe w poczuciu odpowiedzialności za kształtowanie nienagannych postaw w środowisku zawodowym, którego jest integralną częścią.

Konsekwencją przyjęcia przez diagnostów laboratoryjnych wysokich wymagań etyki zawodowej jest uregulowanie w rozdziale 7 u.d.l. głównych zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej, których doprecyzowanie znajduje się w (wydanym na podstawie delegacji ustawowej z art. 70 u.d.l.) rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do diagnostów laboratoryjnych (Dz.U. z 2004 r., nr 226, poz. 2295). Zgodnie bowiem z art. 51 ust. 1 u.d.l., diagnosty laboratoryjni podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za zawinione, nienależyte wykonywanie czynności diagnostyki laboratoryjnej oraz za czyny sprzeczne z zasadami etyki zawodowej lub przepisami dotyczącymi wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej.

Ponadto, zgodnie z art. 5 ust. 1 u.d.l. diagnosty laboratoryjni obowiązkowo zorganizowani są w samorządzie zawodowym, którego jednostką organizacyjną jest Krajową Izbę Diagnostów Laboratoryjnych z siedzibą w Warszawie (art. 5 ust. 3 u.d.l.).

Dla celów niniejszej opinii wskazane jest także podkreślenie, iż diagnosta laboratoryjny przy wykonywaniu czynności diagnostyki laboratoryjnej sprawuje pieczę nad prawidłowym procesem leczenia tj. bierze udział w postępowaniu diagnostycznym, profilaktycznym i monitorowaniu terapii (art. 27 u.d.l.). Dlatego też można stwierdzić, iż praca diagnostów laboratoryjnych nakierowana jest przede

wszystkim na dobro pacjenta, a w szczególności zaś na jego zdrowie, które należy do naczelných dóbr każdej jednostki oraz stanowi jeden z główných interesów polegających ochronie w rozumieniu społecznym i państwowym.

Na kolejną cechę zawodu diagnosty laboratoryjnego pozwalającą na uznanie przynależności powyższego do kręgu zawodów zaufania publicznego wskazuje art. 29 u.d.l., zgodnie z którym diagnosta laboratoryjny jest obowiązany do zachowania tajemnicy zawodowej. W związku z faktem, iż diagnosta laboratoryjny, wykonując czynności diagnostyki laboratoryjnych, posiada dostęp do informacji niezwykle poufnych, powyższą decyzję ustawodawczą należy uznać za celową. Główną zasadą wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego jest więc przestrzeganie tajemnicy zawodowej, jednakże ustawodawca przewidział wyjątki od powyższego w art. 29 ust. 2 i 3. Tytułem przykładu, sytuacją uzasadniającą zwolnienie określonego diagnosty laboratoryjnego od zachowania tajemnicy zawodowej może być ujawnienie wyników badań diagnostycznych w stosunku do osoby, pod której opieką medyczną znajduje się pacjent (art. 29 ust. 2 pkt 1 u.d.l.).

Wszystkie powyżej wskazane cechy pozwalają więc przyjąć tezę o uznaniu zawodu diagnosty laboratoryjnego za zawód zaufania publicznego.

Wojciech Powroźnik
adwokat